

Otázky ke státním bakalářským zkouškám – BON

Ke státní zkoušce je podmínkou prostudování povinné literatury (seznam na konci otázek).

Student si losuje jednu otázku z okruhu **Filosofie a etika**, jednu otázku z okruhu **Sociologie a ekonomie** a jednu otázku z okruhu **Politologie a právo**.

Okruh I – Filosofie a etika

1. **Platón a Aristotelés**

Platónova epistemologie a ontologie, podobenství o jeskyni, nauka o duši; Aristotelova ontologie a epistemologie, kritika Platóna, dělení věd.

2. **Středověká filozofie**

Obecná charakteristika a problémy historického vymezení; hlavní fáze; sv. Augustin; Tomáš Akvinský; spor o univerzálie; důkazy Boží existence.

3. **Racionalismus**

Obecná charakteristika; René Descartes a hledání pevného bodu poznání (rekonstrukce argumentu z *Meditací*), dualismus a psychofyzický problém; Baruch Spinoza a monismus; Gottfried Wilhelm Leibniz a pluralismus, důsledky pro filozofii mysli, teodicea.

4. **Empirismus**

Obecná charakteristika; Francis Bacon a idoly; John Locke a *tabula rasa*; George Berkeley a princip „být znamená být vnímán“; David Hume, „Humova vidlička“ a kritika indukce.

5. **Immanuel Kant**

Vývoj Kantova myšlení; ontologie a epistemologie: transcendentální idealismus, metafyzika jako věda, typy soudů, poznání věci o sobě; Kantův vliv.

6. **Existencialismus a fenomenologie**

Obecná charakteristika a okolnosti vzniku; Albert Camus (absurdita existence, sebevražda vs. revolta); Jean-Paul Sartre (existence předchází esenci); Edmund Husserl (kritika „přirozené“ vědy, transcendentální fenomenologie); Martin Heidegger (fundamentální ontologie, kritika vědy a techniky).

7. **Analytická filozofie**

Obecná charakteristika a důvody vzniku; logický pozitivismus (filozofie jako metoda, sémantika, korespondenční teorie pravdy, kritika metafyziky); filozofie přirozeného jazyka a její cíle v kontrastu k logickému pozitivismu.

8. **Evoluční etika**

Etika vs. morálka; vznik a vývoj morálky; altruismus vs. egoismus; teorie her a její využití v evoluční etice; rozlišování mezi „my“ a „oni“ a jeho důsledky.

9. **Morální psychologie a neuroetika**

Obecný popis obou disciplín; morální usuzování; systémy 1 a 2 (silné a slabé stránky); teorie duálních procesů a její dopady na normativní etiku.

10. **Utilitarismus**

Obecný popis; klasický utilitarismus a jeho hlavní představitelé; varianty utilitarismu ve 20. století; kritika utilitarismu.

11. **Deontologie**

Obecný popis; principy rozlišující úmyslnost a typ činu; Kantova etika; kritika deontologie.

12. **Pojetí spravedlivého státu u Platóna a Aristotela**

Jsou morální normy přirozené, nebo výsledkem dohody? Co je spravedlnost? Jaké jsou

důsledky demokratické výchovy a demokratického pojetí svobody? (formulace ponechána, doplněna interpunkční konzistencí).

13. Teorie společenské smlouvy

Thomas Hobbes: přirozený stav a legitimita státu; John Locke: přirozený stav, zákon a práva; srovnání Lockova a Hobbesova pojetí legitimacy.

14. Jean-Jacques Rousseau

Koncepce svobody, společenské smlouvy a obecné vůle.

Literatura:

CORETH, Emerich et al. *Filosofie 20. století*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2006.

CORETH, Emerich, Peter EHLEN a Josef SCHMIDT. *Filosofie 19. století*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003.

CORETH, Emerich a Harald SCHÖNDORF. *Filosofie 17. a 18. století*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002.

HEINZMANN, Richard. *Středověká filosofie*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2000.

MILL, John Stuart. *Utilitarismus*. In: *Vybrané spisy o etice, společnosti a politice I*. Praha: OIKOYMENH, 2016, s. 7–72.

KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Praha: OIKOYMENH, 2014.

RICKEN, Friedo. *Antická filosofie*. 2. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002.

Okruh II – Sociologie a ekonomie

1. Vysvětlíte obsah pojmů tradiční a moderní společnost. Co rozumíte pod pojmy modernita a modernizace, postmoderna a postmodernismus?
2. Objasněte pojem globalizace a charakterizujte současné spory o povahu globalizace.
3. Uveďte hlavní sociální teorie 19. století. Charakterizujte společenské podmínky a gnoseologické předpoklady jejich vzniku.
4. Charakterizujte paradigma v sociologii. Objasněte pojetí konfliktualistické teorie a strukturálního funkcionalismu v sociologii.
5. Vymezte pojem ekonomický, kulturní a sociální kapitál, a uveďte hlavního autora tohoto konceptu. Vysvětlíte pojetí tzv. kolektivního a individuálního sociálního kapitálu.
6. Objasněte pojem struktura společnosti a vysvětlíte hlavní sociologické přístupy vysvětlující sociální diferenciaci. Vysvětlíte teorii sociální stratifikace, třídní struktury společnosti a teorii společenského a symbolického prostoru.
7. Vysvětlíte pojem sociální mobilita a druhy mobility. Objasněte faktory ovlivňující sociální mobilitu. Charakterizujte hlavní mobilitní změny v české společnosti po roce 1989.
8. Objasněte obsah pojmů životní způsob, životní styl a životní sloh.
9. Které teorie zařazujeme do tzv. reflexivních sociálních teorií? Charakterizujte teorii rizikové společnosti, znalostní společnosti, feminismu, apod.
10. Charakterizujte sociální skupinu a její druhy; primární sociální skupina, sekundární sociální skupina, referenční skupina, apod. Vymezte organizaci a dále vztah formální a neformální struktury organizace.

Literatura:

- BAUMAN, Z. Globalizace: důsledky pro člověka. Praha: Mladá fronta, 1999.
- CUIN, C. H. – GRESLE, F. Dějiny sociologie. Praha: SLON 2004. GIDDENS, A. Sociologie. Praha: Argo, 2013.
- HARRINGTON, A. Moderní sociální teorie: základní témata a myšlenkové proudy. Praha: Portál, 2006.
- KELLER, J. Dějiny klasické sociologie. Praha: SLON, 2005.
- KELLER, J. Úvod do sociologie. Praha: SLON, 2012.
- PETRUSEK, M. Teorie a metoda v moderní sociologii. Praha: Karolinum, 1993.
- PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996,
- PETRUSEK, M. Základy sociologie. Praha: Akademie veřejné správy, 2009.
- PETRUSEK, M. a kol. Dějiny sociologie. Praha: Grada, 2011.

ŠUBRT, J. Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie: sociologické teorie druhé poloviny 20. století. ISV, 2001.

11. Trh práce a pracovněprávní vztahy: profesní volba (vloha, nadání, schopnost, vzdělávací systém, dělba práce), získání profese (životopis, motivační dopis, přijímací pohovor), pracovní právo (zaměstnavatel x zaměstnanec a jejich práva a povinnosti, vznik a formy pracovního poměru, trvání a zánik pracovního poměru).

Literatura:

MAREŠ, S., MOHELSKÁ, H., ŠABATOVÁ, M. *Manažerské metody*, Hradec Králové : Gaudeamus, 2004
Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

12. Tržní ekonomika a ochrana soukromého vlastnictví: základní ekonomické pojmy (ekonomické subjekty, ekonomické systémy, teorie potřeb, statky, výrobní faktory, dělba práce), trh zboží a služeb (strana poptávky, strana nabídky, trh a rovnovážná cena), soukromé vlastnictví a jeho ochrana (vlastnictví, nejčastější formy porušování autorských práv).

Literatura:

HÁJEK, L. *Ekonomie a ekonomika*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009,
HOLMAN, R. *Základy ekonomie pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ*. Praha : Beck, 2000,
Zákon č. 121/2000 Sb., *O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským*

13. Národní hospodářství a úloha státu v ekonomice: základní makroekonomické veličiny (HDP, nezaměstnanost, inflace, platební bilance), sociální politika (veřejné zdravotní pojištění, důchodové pojištění a důchodový systém, nemocenské pojištění, státní politika zaměstnanosti), fiskální a monetární politika (státní rozpočet, ČNB).

Literatura:

HÁJEK, L. *Ekonomie a ekonomika*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009,
PAVELKA, T. *Makroekonomie základní kurz, druhé aktualizované vydání*. Praha : Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007, aktuální materiály MPSV a ČSSZ

14. Podnikání, management, marketing: právní formy podnikání (podnikatel, osobní podniky a podniky pro jednotlivce, kapitálové společnosti, sdružení podniků), management (vymezení pojmu, úroveň řízení, metody kreativního řešení problémů), marketing (reklama, cena produktu)

Literatura:

SYNEK, M. a kol. *Podniková ekonomika*. Praha, C. H. Beck, 2000,
SKOŘEPA, M., SKOŘEPOVÁ, E. *Finanční gramotnost a ekonomická gramotnost*. Praha : Scientia, 2008,
MAREŠ, S., *Základy managementu*, Hradec Králové : Gaudeamus, 2004

15. Finance: peníze (funkce a žádoucí vlastnosti, evoluce peněz a platebního styku), bankovníctví (dvoustupňový bankovní systém, produkty depozitní, úvěrové a platebního styku, RPSN, úročení).

Literatura:

REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví třetí vydání*. Praha : Management press, 2000, SKOŘEPA, M., SKOŘEPOVÁ, E. *Finanční gramotnost a ekonomická gramotnost*. Praha : Scientia, 2008, POLOUČEK, S. a kol., *Bankovníctví*, Praha : C. H. Beck, 2006

Okruh III – Politologie a právo

1. Stát (definice, znaky státu a jeho základní teorie a typologie; co je to minimální stát, sociální stát apod.)
2. Moc (legitimita moci a autority, princip dělby moci a teoretikové, kteří jej rozpracovali, 3 základní typy autority dle Maxe Webera)
3. Vertikální struktura státní moci (unitární státy, federace, konfederace, regiony a regionalismus, decentralizace, institucionální dekoncentrace)
4. Demokracie (definice a formy demokracie: přímá a zastupitelská, konsociační a westminsterská; základní charakteristika a příklady zemí, kde se jednotlivé formy demokracie vyskytují)
5. Ústavní systém ČR: moc zákonodárná a výkonná (hlavní funkce Parlamentu ČR v ústavním pořádku a jeho vztah k ostatním mocím ve státě, zákonodárný proces)
6. Politický systém ČR od r. 1989 (historický vývoj, formativní momenty, politické subjekty a osobnosti – prezidenti, premiéři a další nejvyšší ústavní činitelé)
7. Nedemokratické režimy (základní charakteristiky autoritářství a totalitarismu, příklady zemí s takovými formami vlády)
8. Volby a volební systémy (historický vývoj volebního práva, základní principy volebního práva v demokratických zemích, aktivní a pasivní volební právo při jednotlivých volbách v ČR, funkce voleb, základní klasifikace většinových a poměrných volebních systémů s příklady zemí)
9. Politické ideologie: liberalismus, konzervatismus, socialismus (co je to ideologie, jaké jsou hlavní zastávané hodnoty tří vybraných a významné osobnosti, které se k nim poji)
10. Evropská unie – dějiny integrace, základní historické milníky, nejvýznamnější osobnosti a hlavní instituce a jejich pravomoci

Literatura k 1-10

BUREŠ, J. et al. 2012. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada.

CABADA, L. – KUBÁT, M. 2004. *Úvod do politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia.

ČALOUD, D. – CHYTILEK, R. – LEBEDA, T. – ŠEDO, J. 2012. *Volební systémy*. Praha: Portál.

DOČEKALOVÁ, P. – ŠVEC, K. a kol., 2009. *Úvod do politologie*. Praha: Grada.

FIALA, P. – KRUTÍLEK, O. – PITROVÁ, M. 2018. *Evropská unie*. Brno: CDK.

HLOUŠEK, V. – KOPEČEK, L. (eds.), 2003. *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektiv demokracie*. Brno: Masarykova univerzita.

HEYWOOD, A. 2005. *Politická teorie*. Praha: Eurolex Bohemia.

HEYWOOD, A. 2008. *Politické ideologie*. Plzeň: Aleš Čeněk.

HEYWOOD, A. 2008. *Politologie*. Plzeň: Aleš Čeněk.

NOVÁK, M. 1997. *Strany a stranické systémy*. Praha: SLON.

ŘÍCHOVÁ, B. 2014. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.

SARTORI, G. 2011. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: SLON.

VODIČKA, K. – CABADA, L. 2011. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál.

11. Člověk ve světě práva a politiky: zasedání zastupitelstva – jak může veřejnost účastnit zasedání a jak lze podat žádost či podnět zastupitelstvu, aby se jím zabývalo? Svolávání shromáždění a právo petiční – jak podat petici a jak svolat shromáždění? Jaká jsou práva a povinnosti svolavatele a účastníků shromáždění? Veřejný ochránce práv (ombudsman) – čím se zabývá a jaké má pravomoci?

Prameny: zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním; zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím; zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv

Literatura:

ŠABATOVÁ, A.: Ombudsman a lidská práva. Brno: Aleš Čeněk, 2008.

RIGEL, F. K některým způsobům participace na správě obce dle § 16 odst. 2 zákona o obcích. *Správní právo*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2012, ročník 45, číslo 3, str. 129-140. <https://www.mvcr.cz/soubor/spravni-pravo3-12web-rigel-pdf.aspx>

12. Co se rozumí pojmem prameny práva, co je za ně považováno v českém právním řádu a v čem se okruh uznávaných pramenů práva liší v rámci jednotlivých velkých právních tradic (rodin) soudobého práva?

Literatura:

KNAPP, V.: Teorie práva, Praha 1995, str. 129 - 146

GERLOCH, A.: Teorie práva, 5. vydání, Plzeň 2009

13. Jaké hlavní funkce plní Parlament v ústavním pořádku ČR a jaký je jeho vztah k ostatním mocím ve státě?

Prameny: hlava II. Ústavy ČR; zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny; zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu; zákon č. 247/1995 Sb., volební zákon (přehledově)

Literatura: PAVLÍČEK, V., a kol.: Ústavní právo a státověda, II. díl, 2. vydání, Praha 2008, str. 321 – 478 kol. aut.: Parlament ČR, 2. vydání, Praha 2008

14. Jak je organizována soudní moc v ČR: jaká jsou základní pravidla o jmenování a odvolávání soudců, účasti laické veřejnosti na výkonu soudnictví, soudní organizaci a jaké jsou pravomoci soudní moci?

Prameny: hlava IV. Ústavy ČR; zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích; zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců; procesní kodexy (přehledově)

Literatura: PAVLÍČEK, V., a kol.: Ústavní právo a státověda, II. díl, 2. vydání, Praha 2008, str. 600 – 649

15. Jak jsou v ústavním pořádku ČR garantována a chráněna základní práva a svobody a co mezi ně náleží?

Prameny: Listina základních práv a svobod

Literatura: KLÍMA, K., a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, 2. Vydání, Plzeň 2009

Povinná literatura:

1. BAUMANN, Z.: *Tekuté časy: život ve věku nejistoty*, Praha: Academia, 2008.
2. DAHL, R. 2001. *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha: Portál.
3. DESCARTES: *Rozprava o metodě*
4. GIDDENS, A.: *Unikající svět: jak globalizace mění náš svět*, Praha: Sociologické nakladatelství, 2000.
5. HAYESOVÁ, N.: *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998.
6. KELLER, J.: *Až na dno blahobytu*, Earth Save CZ, 2005
7. KOHÁK, E.: *Člověk, dobro a zlo*, Praha: Ježek, 1993
8. LIESMANN, K.P.: *Teorie nevzdělanosti*, Praha: Academia, 2009
9. MATĚJČEK, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*, Praha: Portál, 2013
10. PEREGRIN, J.: *Filozofie pro normální lidi*, Praha: Dokořán, 2008
11. PLATÓN: *Obrana Sókrata*